

Zanesenost u glazbeno - stvaralačkom procesu djeteta predškolske dobi

Brebrić, Vesna

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:661823>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-12**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
(ZAGREB)

VESNA BREBRIĆ
DIPLOMSKI RAD

**ZANESENOST U GLAZBENO-
STVARALAČKOM PROCESU DJETETA
PREDŠKOLSKE DOBI**

Zagreb,rujan2019.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
(Zagreb)

DIPLOMSKI RAD

Ime i prezime pristupnika: Vesna Brebrić

TEMA DIPLOMSKOG RADA: ZANESEENOST U GLAZBENO-STVARALAČKOM
PROCESU DJETETA PREDŠKOLSKE DOBI

MENTOR: prof. dr. sc. Blaženka Bačlija Sušić

Zagreb,rujan2019.

SADRŽAJ

SADRŽAJ.....	1
SAŽETAK.....	2
SUMMARY.....	3
1. UVOD.....	6
2. ODGOJITELJ U ODGOJNO OBRAZOVNOM PROCESU.....	6
3. KREATIVNOST.....	7
3.1.KREATIVNOST POJEDINCA.....	8
3.2. KREATIVNOST ODGOJITELJA.....	9
4. UTJECAJ GLAZBE NA RAZVOJ DJETETA RANE I PREDŠKOLSKE DOBI.....	10
4.1.ULOGA ODGOJITELJA U GLAZBENO-STVARALAČKOM PROCESU DJETETA PREDŠKOLSKE DOBI	15
5. ZANESENOST	17
5.1. ZANESENOST U GLAZBENO-STVARALAČKOM PROCESU DJETETA PREDŠKOLSKE DOBI.....	18
6. ISTRAŽIVANJE.....	19
6.1. Cilj i problem istraživanja.....	19
6.2. Metodologija istraživanja i ispitanici	20
6.3. Mjerni instrument.....	20
6.3.1. Opis mjernog instrumenta – protokola za provođenje glazbeno-stvaralačkih aktivnosti.....	21
6.4. Rezultati i rasprava.....	23
ZAKLJUČAK.....	32
LITERATURA.....	33
PRILOZI.....	35
ŽIVOTOPIS	
IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA	

SAŽETAK

Dječje glazbeno stvaralaštvo temelji se na spontanom izrazu djetetovog inherentnog stvaralačkog potencijala koje rezultira stvaranjem novih, originalnih, jedinstvenih i neponovljivih glazbenih sadržaja. Ishodište djetetovih kreacija obično predstavlja prerada njegovih doživljaja i iskustava koja u konačnici rezultira njihovom ekspresijom. Igra je temeljno metodičko sredstvo putem kojeg dijete spontano percipira glazbu te usvaja različite oblike i načine provođenja glazbenih aktivnosti koje na taj način, uz njegovu aktivno sudjelovanje, pružaju brojne dobrobiti u njegovom cjelovitom razvoju.

Odgojitelj ima značajnu ulogu u integraciji glazbenih aktivnosti u svakodnevni odgojno-obrazovni proces u radu s djecom rane i predškolske dobi. Njegov osobni interes, doživljaj i emocije koje unosi u glazbene aktivnosti pri radu s djecom, uz njegove glazbene kompetencije, izuzetno su važan čimbenik u poticanju djetetovog glazbeno-stvaralačkog potencijala. Njegova osobna predanost i uživiljenost u glazbene aktivnosti, osnovni su poticaj i uzor djetetu. Zanesenost u glazbeno-stvaralačkom procesu jedan je od najboljih pokazatelja djetetovog iznimnog doživljaja glazbe te njegove intenzivne uključenosti i stapanja sa samom aktivnošću koja dovodi do promjene percepcije protoka vremena i osjećaja kontrole (Csikszentmihalyi i sur., 2005).

U radu je prikazana studija slučaja koja je provedena s grupom od 25 djece u dobi od pete do šeste godine života Dječjeg vrtića Petrinjčica u Petrinji koja su poticana na provođenje različitih glazbenih i glazbeno-stvaralačkih aktivnosti. Kao glazbeni poticaji korištene su aktivnosti iz protokola *Mjere kreativnosti u zvuku i glazbi* (*Measures of Creativity in Sound and Music*) autorice Cecilie Wang (1985). Neposrednim promatranjem i naknadnom analizom video snimki provedenih aktivnosti svakog pojedinog djeteta, posebna pozornost je usmjerena na djetetovu lakoću izvođenja (fluentnosti) i maštu u samom procesu izvođenja i stvaranja glazbe. Osobita pozornost usmjerena je pritom na djetetovu predanost i zanesenost u samom glazbeno-stvaralačkom procesu. Na temelju promatranja i analize uočena je pojava zanesenosti na primjeru jednog dječaka dok su kod jedne djevojčice uočeni pokazatelji iznadprosječne glazbene darovitosti.

Korištenjem poticajnih glazbeno-stvaralačkih aktivnosti iz navedenog protokola u svrhu dodatnog poticaja djetetovog glazbeno-stvaralačkog potencijala, otkriveni su prikriveni glazbeni potencijali djece koji nisu dolazili do izražaja pri uobičajenim glazbenim aktivnostima koje su provođene u radu s djecom. Tomu su doprinjeli kako poticajni glazbeni zadaci. poseban, individualan pristup odgojitelja svakom pojedinom djetetu kao i njegov interes, glazbene kompetencije te učestalo provođenje glazbenih aktivnosti u radu s djecom od njihove rane dobi.

Provedeno istraživanje ukazuje na potrebu za provođenjem istraživanja od strane odgojitelja u njegovoj neposrednoj odgojno-obrazovnoj praksi u radu s djecom. Ujedno, provedeno istraživanje potvrda je da je upravo odgojitelj kao reflektivni praktičar koji poznaje djecu te prati njihov razvoj od njihove jasličke dobi, najmkompetentniji istraživač vlastite odgojno-obrazovne prakse koja na taj način rezultira otkrivanjem djetetovih neslućenih sposobnosti i potencijala.

Ključne riječi: dijete; glazbeno-stvaralaštvo; odgojitelj; znaesenost u glazbeno-stvaralačkom procesu

SUMMARY

Child's musical creativity is based on the spontaneous expression of the child's inherent creative potential that results in the creation of a new, original, unique and unrepeatable musical content. The origin of a child's creation usually presented by processing of his/hers experience sand adventures that ultimately results in their own expression. A play is a fundamental methodological tool by which a child spontaneously perceives music and adopts different forms and ways of conducting musical activities which with his/hers active participation provides numerous benefits to his/hers overall development.

The teacher plays a significant role in integrating music activities into the everyday educational process in its work with children of an early or preschool age.

His or hers personal interests, experiences as well as emotions that he or she brings into the music activities when working with children, along with his/hers musical competences are extremely important issues in stimulating a child's musical and creative potential.

His/her personal dedication and enjoyment into the musical activities are the main incentive and a role model to a child. Being infatuated into the creation of a musical process is one of the best indicators of the child's exceptional experience of music and its intensive involvement and binding with the activity that leads to a changes in the perception of the transience of time and a sense of a control (Csikszentmihalyi and ass., 2005).

This paper presents a case study conducted in a group of 25 children, aged five and six years, of the Kindergarten Petrinjcica in Petrinja, who were encouraged to carry out various musical and music creative activities.

As the musical stimuli were used activities from the protocol Measures of creativity in sound and music (*Measures of Creativity in Sound and Music*) written by Cecilie Wang (1985). By direct observation and subsequently analyzing videos of each child's conducted activity, special attention is paid to the child's easiness of performing (fluency) and imagination in the very process of performing and creating the music.

Particular attention is being paid to the child's commitment and enthusiasm in the music-creative process.

On the basis of observation and analysis, the existence of enthusiasm was noticed on the example of one boy, while some indicators of above average musical talent were noticed by one little girl.

By usage of an incentive musical and creative activities in the above mentioned protocol, for the purpose of an additional encouragement of a child's musical and creative potential, were discovered hidden musical potentials of children who did not come to the fore in the usual activities conducted by working with children.

The main contributors to this achievement were both a stimulating musical task as well as a special, individual approach of a teacher toward each child. Further, a teacher's interest, musical competences and frequent performing of musical activities in working with children from their early age are important factors, as well.

The research contacted points out the need for undertaking a research which is to be carried out by teachers in their direct educational practice while working with children.

At the same time, this study confirms that the teacher himself, as the reflexive practitioner, who knows children and monitors their development since their early toddler age, is the most competent researcher of their own educational practice which in this way results in the discovery of the child's unimagined abilities and potential.

Key words: child, music, musical creativity, teacher, infatuation into music creative process

1. UVOD

Suvremeni način života koji neprestano zahtijeva razvoj i ovladavanje različitim kompetencijama potrebnim za uspješno ispunjavanje postavljenih ciljeva pojedinca, nametnuo je i potrebu prevladavanja istih pronalaženjem različitih rješenja njihova ostvarenja. Životni putovi svakog pojedinca usmjereni su prema ostvarivanju ciljeva koji ga strukturiraju i čine svrhovitim, a njihovo uspješno napredovanje prema ostvarenju, zadovoljenju potreba i želja, kako pokazuju istraživanja, čine recept za sreću (Olčar, 2015. str. 22).

Ulazeći dublje u analizu životnih ciljeva važno je istaknuti razlikovanje ekstrinzičnih i intrinzičnih koji su u nastavku i konačnici povezani s kreativnošću i zanesenošću.

Ekstrinzične životne ciljeve možemo okarakterizirati kao one koji se vežu za vanjske poticaje u smislu financijskog uspjeha, socijalnog priznanja, statusa u društvu te privlačnog fizičkog izgleda, ovisno o prosudbi druge osobe i ne pružaju satisfakciju samu po sebi već je ona uzrokovana satisfakcijom osjećaja moći i divljenja druge osobe. Sve su to razlozi zbog čega ekstrinzični ciljevi ne pridonose dobiti ili doprinose u manjoj mjeri.

Intrinzični su životni ciljevi usmjereni prema samoprihvatanju, značajnim bliskim odnosima, uključenosti u zajednici i zdravstvenom stanju pojedinca (Olčar, str.23.), odnose se na potrebe usmjerene na osobni rast i razvoj pojedinca, stvaranje bliskih odnosa s osobama i zajednicom, pridonose dobiti jer pojedincu omogućuju samoaktualizaciju i osjećaj ugone.

2. ODGOJITELJ U ODGOJNO-OBRAZOVNOM PROCESU

U odgojno obrazovnom procesu ustanove ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja, odgojitelj je najvažniji dionik i prijenosnik odgojno obrazovnog procesa usmjerenog prema djeci rane i predškolske dobi.

Formalno i neformalno obrazovanje odgojitelja samo je temelj na koji se oslanja njegov daljnji osobni razvoj i razvoj kompetencije. Informalno obrazovanje,

karakteristično za učenje djece rane dobi, a i odraslih, na način da preuzimaju vrijednosti, ponašanja i vještine neposredne okoline koja ih okružuje, kao i cjeloživotno obrazovanje, odnosno učenje u svim životnim razdobljima, poprimaju najviše vrijednosti koje pomažu u shvaćanju promjena i mijenjanja uloga i aktivnosti koje su se dogodile nakon formalnog obrazovanja, a koje su uvjetovane brzim i nepredvidivim promjenama u okruženju, društvu općenito, svijetu. Pridodaju li se tome i osobne preferencije, osjećaj zadovoljstva, karakterne osobine, stavovi, sustav vrijednosti pojedinca odgojitelja, zaključuje se kako se pedagoški rad odgojitelja u odgojnim skupinama više ili manje razlikuju prema njihovim implicitnim pedagogijama. Razumijevanje dječje perspektive, znanje o karakteristikama faza razvoja djece i kontinuirano promišljanje o vlastitom djelovanju uključujući kompetencije i autonomno mišljenje, pa tako i kreativno (Romstein, 2017), najvažnije su odrednice implicitne pedagogije odgojitelja kao pojedinca.

3. KREATIVNOST

Istraživanja o implicitnim teorijama kreativnosti u odgoju i obrazovanju djece rane i predškolske dobi razmatraju stilove kreativnosti i Kirtonovu adaptacijsko-inovacijsku teoriju kreativnosti koja procjenjuje kreativnost djeteta u dva stila: adaptacijski i inovacijski stil kreativnosti (Jukić, 2011). Navedeni stilovi daju odgovor na pitanje na koji je način netko kreativan odnosno kako pojedinac očituje tu svoju kreativnost. Suvremena shvaćanja kreativnosti podupiru kognitivni stil kojega se smatra nužnim elementom za javljanje kreativnosti, a povezan je „s načinom na koji učimo, rješavamo probleme, donosimo odluke i stvaramo promjene“ (Jukić, 2011, str.56 prema Kirton 2003). Adaptacijski stil kreativnosti odnosi se prema rješavanju problema na način da ga modificira i poboljšava unutar postojećih rješenja i utvrđenog okvira, sustavnošću i logikom, dok inovacijski stil kreativnosti restrukturira rješenja, značajno mijenja postojeće okvire i uglavnom je intuitivno. Neovisno o navedenim stilovima kreativnosti, rezultati istraživanja zajednički su u tezi da je kreativnost sposobnost svakog pojedinca.

3.1. KREATIVNOST POJEDINCA

Istraživanja pokazuju kako je kreativnost moguće promatrati s više stajališta, a uglavnom se odnose na načine rješavanja problema. Situacije koje zahtijevaju pronalazak rješenja nekog problema, sam pojam *problem* može se gledati na različite načine i to kao problem koji se odnosi na 'rješavanje zagonetki' ili na otvorenost poimanja problema koji zahtjeva određenu razinu kreativnosti osobe potrebnu za pronalazak rješenja. Pojam problema koji se odnosi na 'rješavanje zagonetki' podrazumijeva upotrebu već postojećeg znanja i iskustva prema ranije naučenim shemama, a njihovo rješenje iziskuje davanje točnog ili netočnog odgovora. Različito od 'rješavanja zagonetki' su odgovori na otvorenost poimanja problema koji se ne mogu odrediti kao točni ili netočni, procedura rješenja nije unaprijed poznata, a luče višeznačne, prihvatljive odgovore ili rješenja. Važnost ovog drugog pristupa pronalaska rješenja koju potvrđuju brojna istraživanja, ogleda se u tome da je „svaki važniji rezultat u povijesti prirodnih znanosti postignut na jedinstven i originalan način, ovisan je o društveno-povijesnom kontekstu, a ponajviše o kreativnom pristupu osobe“ (Svedružić, 2006).

Najučestaliji sinonim za kreativnost pojavljuje se izraz divergentno mišljenje čije se značenje može prevesti kao 'mišljenje u više pravaca'. Usporedba pojmova 'rješavanja zagonetki' i konvergentnog mišljenja upućuje na zaključak kako se oba izraza odnose na rješavanje problema, prepreka, izazova na način da osoba unutar misaonog procesa strukturira naučene i poznate sheme koje joj omogućuju pronalazak rješenja i odgovora okarakteriziranog kao točan ili netočan. Značenje pojma divergentnog mišljenja povlači paralelu s otvorenošću poimanja problema koji zahtijeva u njegovu rješavanju određenu razinu kreativnosti osobe, a produkt je pronalazak drugačijeg rješenja koji se ne može okarakterizirati kao točno ili netočno već prihvatljivo i moguće.

Promišljanjem o ovim znanstveno utemeljenim činjenicama jednostavno je pronaći odgovor na pitanja zašto je kreativnost svojstvena djeci rane i predškolske dobi i zašto je važno poticanje razvoja divergentnog mišljenja najmlađe populacije.

Neopterećena brojnim naučenim shemama strukturiranog sadržaja stečenog znanjem i iskustvom, kreativnost djeteta rane i predškolske dobi olakšana je, ali i uvjetovana prepoznavanjem, spremnošću i sposobnošću odrasle osobe (odgojitelja) u kreiranju fleksibilnog i dinamičnog prostora, u kojem dijete provodi vrijeme tijekom boravka u predškolskoj ustanovi, kako bi potaknuo i podržao djetetov kognitivni angažman. Metodom promatranja djeteta u kontekstu sobe dnevnog boravka na način da percipira vrstu igre, različite interakcije, komunikaciju, slobodu izražavanja pokretom, glazbom, likovnim izričajima i drugim oblicima izražavanja pojedinog djeteta omogućit će odgojitelju bolje razumijevanje njegovih aktualnih potreba, a time i samo oblikovanje svoje odgojno-obrazovne prakse.

3.2. KREATIVNOST ODGOJITELJA

Uloga odgojitelja u poticanju kreativnosti djece rane i predškolske dobi temelji se na njegovom shvaćanju individualne različitosti i jedinstvenosti svakog djeteta. Oblikovanje bogatog i poticajnog prostorno-materijalnog okruženja u kojem djeca borave temelj je za poticaj izražavanja kreativnosti, a uključuje planiranje i provođenje različitih aktivnosti u kojima će djeca preispitivati svoja postojeća znanja i iskustva, proširivati ih i nadograđivati, pronalaziti različita rješenja te mijenjati ih ili učiniti drugačijima, ovisno o njihovim individualnim potrebama i sposobnostima. Način osmišljavanja bogatog i poticajnog prostorno-materijalnog okruženja kao i aktivnosti, ogleda se u širini razvijenih kompetencija i kreativnosti samog odgojitelja koji će utjecati i omogućiti razvoj kompetencija i kreativnosti svakog pojedinog djeteta rane i predškolske dobi. Poticanje kreativnosti u odgojno obrazovnom kontekstu odgojne grupe odgojitelja pojedinca koji se odnosi na osmišljavanje bogatog prostorno-materijalnog okruženja upućuje na formiranje različitih kvalitetno strukturiranih prostornih cjelina vrtića (centri aktivnosti, kutići) koji će omogućiti djeci aktivno prikupljanje vlastitih iskustava i konstruiranje znanja prema individualnim potrebama. Putokaz, temelj ili polazište koje usmjerava odgojno-obrazovni rad odgojitelja pritom predstavlja cjelovit razvoj djeteta, poimanje djeteta kao subjekta vlastitog razvoja u različitim odnosima (vršnjaci, odrasle osobe, društvo), bića koje istražuje i aktivno stvara znanje, socijalnog subjekta sa

specifičnim potrebama, pravima i kulturom, „aktivnog građanina zajednice te kreativnog bića sa specifičnim stvaralačkim i izražajnim potencijalima (Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, nacrt, 2014.,str.28). Navedene se odrednice, usmjerene na ciljeve koje ističe Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, odnose na osiguravanje dobrobiti za dijete, a uključuju osobnu i emocionalnu, obrazovnu i socijalnu dobrobit.

Poticanje razvoja osobnog potencijala svakog djeteta kako spoznajnih, motoričkih i drugih kompetencija kao i umjetničkih moguće je prihvaćanjem kreativnog izražavanja djece u umjetničkim područjima (ideje, iskustva, emocije) naglašavajući pritom važnost i usmjerenost na kreativno stvaralaštvo ne oslanjajući se na uvježbavanje i ponavljanje sadržaja.

4. UTJECAJ GLAZBE NA RAZVOJ DJETETA RANE I PREDŠKOLSKE DOBI

Inherentnost glazbe i ljudskog bića uočeno je već od samog njegovog nastanka i razvoja u majčinoj utrobi pa do konačnice životnoga vijeka. Istraživanja su pokazala kako su suvremenom tehnologijom registrirane reakcije nerođenog djeteta vezane uz doživljaj otkucaja majčinog srca kao i reakcije na vanjske podražaje, zvukove i timbre u prenatalnoj fazi razvoja novorođenčeta (fetus) kojima se potvrđuje da su nerođena djeca sposobna čuti zvukove. Po rođenju i u prvim danima života pa na dalje, dijete je izloženo napjevima, uspavankama i drugim glazbenim poticajima koji spontano prerastaju u neizostavni oblik komunikacije. Izgovarajući svoje prve riječi uočljivo je kako su melodijskog karaktera, a sam proces uvježbavanja govornog aparata u većini slučajeva nalikuje i podsjeća na glazbu. Upravo je ovaj mali dio navedenih argumenata dovoljan razlog za prihvaćanje teza kako je glazba povezana s prirodom ljudskog bića i jedan od najvažnijih elemenata kreativnog izričaja. Dobrobiti koje djetetu omogućuje doživljaj glazbe je njezina autotelična priroda. Istraživanja neuroznanstvenika pokazala su kako stalan ritam potiče visoku razinu koncentracije i djeluje na lakše usvajanje nastavnog gradiva kod djece koja su bila

izložena navedenim načinom izlaganja različito od one koja su bila izložena samo verbalnim. Nadalje, djeca izložena glazbi pokazuju značajno bolje rezultate u mjerenju vokabulara i verbalnog slijeda (Mayesky, 2008).

Imajući u vidu značaj glazbe, odgojitelj bi, kao jedna od važnih osoba u djetetovu životu, razvoju, njezi, odgoju i obrazovanju u institucijskom kontekstu trebao integrirati glazbene aktivnosti u svakodnevni odgojno-obrazovni proces.

U ranom djetinjstvu djeca prihvaćaju različitost glazbenih sadržaja što svakako olakšava dilemu odgojitelja u pronalasku istih. Primijećena je pojava zapostavljanja glazbenih aktivnosti u odgojno-obrazovnom procesu (Bačlija Sušić, 2018), a kao najčešći razlog navodi se nedovoljna kompetencija i interes odgojitelja s čime se dovodi u vezu obrazovanje odgojitelja i kvaliteta njegove odgojno-obrazovne prakse (Lobman, Ryan i McLaughlin, 2005; Tout, Zaslow i Berry 2006).

Uzevši u obzir dobrobit glazbenih aktivnosti te njihovu važnost u razvoju djeteta predškolske dobi nije moguće opravdati argumente zapostavljanje glazbe u odgojno-obrazovnoj praksi. Planirane i kvalitetno osmišljene glazbene aktivnosti moguće je realizirati samo ako su one osviještene kao značajne u odgojno-obrazovnoj praksi odgojitelja koji dobro poznaje razvojne karakteristike i potrebe djece rane i predškolske dobi.

Tablica 1. Razvojne karakteristike djeteta i glazbena iskustva (Mayesky, 2008)

DOB	KARAKTERISTIKE PONAŠANJA	GLAZBENO ISKUSTVO
Novorođenče - 1 mjeseca	-reagira na podražaje pomicanjem tijela	- tiho pjevanje i ljuljanje umiruje dijete - izbjegava zastrašujuće zvukove - važni su zvučni podražaji
1 - 4 mjeseca	- promjene u „čujenju“ prema slušanju - okreće glavu prema podražaju - prati pogledom objekt u pokretu	- isto kao i novorođenče
4 - 8 mjeseci	- uključuje se u aktivnost s namjerom	- ponavlja radnju ovješnog zvona kako bi

	<ul style="list-style-type: none"> - reproducira zanimljive događaje - razvoj koordinacije ruka-oko 	proizvelo zvukove
8 – 12 mjeseci	<ul style="list-style-type: none"> - sudjeluje u događajima, pokazuje zanimanje za njih - zna da objekti imaju funkciju - oponaša akcije 	<ul style="list-style-type: none"> - udara štapićem bubnjiće ili ksilofon - plješće rukama uz glazbu - istražuje instrumente proizvodeći zvukove - razumije svrhu instrumenata
12 – 18 mjeseci	<ul style="list-style-type: none"> - pronalazi greške i rješava probleme 	<ul style="list-style-type: none"> - istražuje instrumente svirajući (udarajući) na različite načine različitim predmetima
18 – 24 mjeseci	<ul style="list-style-type: none"> - stvara nove akcije kroz prethodni dodir - oponaša akcije nakon odlaska prisutne osobe 	<ul style="list-style-type: none"> - nastavlja glazbene aktivnosti nakon odlaska odrasle osobe - sluša glazbu s radio prijemnika; pleše uz glazbu koju čuje
2 godine	<ul style="list-style-type: none"> - korača na mjestu, mazi se - trči - ubrzan razvoj govora - ograničeni raspon pažnje - razvoj samostalnosti - vrlo znatiželjno 	<ul style="list-style-type: none"> - uživa u aktivnostima pjevanja i kretnje uz glazbu - može naučiti kratke, jednostavne pjesme - uživa u aktivnostima kratkih, jednostavnih uputa -izražena potreba istraživanja s instrumentima i zvukovima - potreba za učestalim prekidima prilikom napornih ritmičkih aktivnosti (izbjegava dugotrajne aktivnosti)
3 godine	<ul style="list-style-type: none"> - skače, trči - ima samokontrolu - produžetak raspona pažnje 	<ul style="list-style-type: none"> - razlikuje posebnu glazbu za posebne trenutke - stječe iskustvo dužih pjesama

	<ul style="list-style-type: none"> - sudjeluje u planiranju - preuzima inicijativu 	<ul style="list-style-type: none"> - istražuje zvukove uspoređujući ih - može prepoznati nekoliko melodija i može imati nekoliko omiljenih - važni su mu izbori kao i mogućnost isprobavanja vlastitih ideja
4 godine	<ul style="list-style-type: none"> - bolja kontrola motorike - zanima se za pravila - planira unaprijed s odraslima - voli zamišljati 	<ul style="list-style-type: none"> - pjesme s pravilima i primjerene igre - može predlagati glazbene aktivnosti - usvaja tekst pjesama - izmišlja pjesme na instrumentima - izvodi pokrete dramatizacije - voli istraživati glasovir - voli osmišljavati glazbu - može prepoznati jednostavne melodije
5 - 6 godina	<ul style="list-style-type: none"> - dobro razvijena motorika - voli pravila - razvoj sluha u ubrzanom porastu - početak čitanja pisanih simbola 	<ul style="list-style-type: none"> - u mogućnosti je duže sjediti - uživa u pjevanju i plesanju pjesama s pravilima - može prepoznati melodiju na glasoviru - voli kretanje uz glazbu, ali ga to može umarati - naporne aktivnosti trebale bi biti kraće - moglo bi čitati tekst pjesama
7 – 8 godina	<ul style="list-style-type: none"> - poštuje pravila - sudjeluje i natječe se - pojava procesa logičkog mišljenja - serijacija - voli igre u grupama, ali ne velikim - dječaci i djevojčice se igraju zajedno 	<ul style="list-style-type: none"> - može čitati tekstove pjesama; poseban značaj pobuđuju pjesme i ples s pravilima - razlikuje stvarnost od mašte - može usporediti tri i više melodija ili dijelova - voli duete s prijateljem

		ili bilo što drugo vezano za glazbu - moguća je pojava interesa za učenje sviranja glazbenih instrumenata - voli grupne aktivnosti uključujući pjevanje, informalno sviranje instrumenata
9 – 11 godina	- ima vrlo razvijen govor i umjetničke kompetencije - razumije pravila i strategije igara - velik utjecaj vršnjaka - logičko mišljenje u potpunosti razvijeno - fleksibilnije razmišljanje - uživa u igrama s vršnjacima - dječaci i djevojčice preferiraju odvojene igre - počinje prihvaćati mišljenje i ideje drugih	- može kreirati originalnu pjesmu - uživa u plesu različitih pokreta i obrazaca - izmjenjuje glazbena iskustva u malim grupama, voli duete, tria, zborove - može uspoređivati zvukove, dijelove i ritam u glazbi - može razumjeti osnovne elemente glazbe: ton, note, stil i formu - usvaja harmoniju i dijelove pjesama za male grupe - proširuje iskustva duete - uživa u multikulturalnoj glazbi i plesu

Glazbene aktivnosti oslonjene na reproduktivan i repetitivan model ni u kom slučaju ne mogu zadovoljiti potrebe razvoja djetetovog kreativnog potencijala.

U tom smislu, neminovno se nadovezuje igra kao najvažnija aktivnost predškolskoga djeteta koja objedinjuje sveukupne djetetove aktivnosti: zabavu, učenje i rad (Mayesky, 2008).

4.1. ULOGA ODGOJITELJA U GLAZBENO-STVARALAČKOM PROCESU DJETETA PREDŠKOLSKE DOBI

Kreativnost i stvaralaštvo (Kazić, 2008) razdvajaju se u analizama pojmova. Kreativnost je povezana s područjem mišljenja dok stvaralaštvo podrazumijeva konkretnu razumljivu i vidljivu stvarnost. U literaturama engleskog govornog područja koristi se jedan izraz eng. *creativity*, kao i u sljedećim navedenim jezicima: njem. *kreativitet*, tal. *creativita*, fr. *creativie*, što potvrđuje da se za pojam kreativnost i stvaralaštvo koristi jedan izraz. Ujedinjujući njihova značenja u jedan pojam proizlazi objašnjenje da su kreativnost i stvaralaštvo cjeloviti proces koji implicira proces mišljenja i krajnji produkt.

Hrvatski pedagozi različito interpretiraju glazbeno stvaralaštvo (Plavša, Rakijaš, Bašić, Tomerlin, Rojko) prema Kazić (2007). Pojedini su mišljenja kako se glazbeno stvaralaštvo odnosi isključivo na glazbene aktivnosti (izražavanje, improviziranje, skladanje), dok drugi glazbeni pedagozi uz glazbeno stvaralaštvo vežu likovno i literarno izražavanje. Istraživanja ove tematike pokazuju da se uz glazbeno stvaralaštvo podrazumijevaju improvizacije (ritamska, melodijska, meloritamska) te skladanje, a također i sve one aktivnosti koje uključuju glazbene djelatnosti (likovni, literarni i glazbeno-scenski izričaj) te aktivnosti koje su povezane s glazbenim i neglazbenim aspektima, ciljevima i zadaćama (Vidulin, 2016).

Široka razgranatost glazbe pruža mogućnost sinkretičkog pristupa njoj samoj. Uz glazbu i njezine elemente neminovno se povezuje pokret, ples, govor. U procesu odgoja i obrazovanja utječe na cjelokupan razvoj djeteta rane i predškolske dobi (kognitivni, socio-emocionalni, tjelesni te razvoj stvaralaštva – likovnih, literarnih te glazbenih ekspresija) koji se odvija kroz igru kao vodeći izvor razvoja djeteta.

Poticanje dječjeg glazbenog stvaralaštva može se ostvariti prema individualnim kompetencijama i sklonostima svakog pojedinog djeteta. Bogatstvo materijala kojim oplemenjuje svoju odgojno-obrazovnu praksu odgojitelj će omogućiti djetetu da putem istraživanja (slobodnog i spontanog) otkriva, konstruira i nadograđuje svoja postojeća znanja i vještine te stječe i proširuje nova.

Glazbeno-stvaralački proces, dakle, dijete započinje istraživanjem već od najranije dobi. Istraživanje se odnosi na igru zvukovima koje upoznaje u interakciji s predmetima i materijalima u njegovoj neposrednoj okolini. Dijete uočava, osluškuje i

oponaša (onomatopejsko istraživanje zvukova) različite zvukove. Ono stvara vlastiti identitet kao glazbeno i društveno biće vokalizacijama i glazbenim interakcijama od najranije dobi (Barret,2010). Tijekom igre, kao najvažnije djetetove aktivnosti, koristi sva osjetila, emocije, govor i tjelesni angažman (Bačlija Sušić, 2018). Cjelokupan proces istraživanja pobuđuje kod djeteta osjećaj ugone, posvećenosti i zanesenosti uključujući visoki stupanj koncentracije i usmjerenosti pažnje bez vremenskog ograničenja, upravo onoliko koliko zahtijevaju same potrebe djeteta.

Angažman odgojitelja u odgojno-obrazovnoj praksi usmjerenoj na provođenje glazbenih aktivnosti ovisan je u velikoj mjeri o njegovom osobnom, istinskom doživljaju glazbe. Glazba je, između ostalog, emocija koja se prenosi na neposrednu okolinu pa tako i dijete u interakciji s odgojiteljem osjeća doživljaje koje glazba u njemu pobuđuje. Metodom promatranja odgojitelj uočava glazbeno-istraživačke aktivnosti djeteta te ga glazbom ili zvukom potiče na zvukovno izražavanje, zajedno ih istražujući, oblikujući, otkrivajući i radujući se novim otkrićima. Kvalitetan pristup prema glazbenim aktivnostima očituje se u njihovoj različitosti usmjeren prema otkrivanju novih spoznaja postignuća i načina. Njihovo provođenje iziskuje interes koji može biti negativno percipiran kritičkim osvrtom samog odgojitelja na vlastite kompetencije.

Dječje glazbeno stvaralaštvo razvija se u smjeru ekspresije doživljenog ili kao vlastita kreacija. Ekspresija doživljenog uključuje preradu događaja koja su dio djetetova iskustva. Vlastitom kreacijom dijete oblikuje nove sadržaje što ga čini jedinstvenim i neponovljivim.

5. ZANESENOST

Mnogobrojna istraživanja autoteličnih aktivnosti (aktivnosti koja su sama sebi svrha) potvrdila su da one rezultiraju zanesenošću (eng. flow).

Vodeći istraživač u području zanesenosti, socijalni psiholog Mihaly Csikszentmihalyi, nizom je istraživanja, u koja je uključio i ispitao mnoštvo umjetnika, sportaša, kirurga, glazbenika i šahista utvrdio da je zanesenost stanje u

kojemu je pojedinac potpuno obuzet vlastitom aktivnošću pa sve druge aktivnosti stavlja u podređeni položaj kako bi osjetio doživljaj ugone koja se u njemu pobuđuje, iz čistog užitka (Csikszentmihalyi, 1975). Stanje zanesenosti zahtijeva od osobe vještinu, kontrolu i autonomno ponašanje ovisno o situaciji u kojoj se nalazi, a zahtjevi su iznadprosječni.

“Zanesenost nije niti emocionalno niti kognitivno stanje, nego multifacetno iskustvo tijekom kojeg kognitivne, motivacijske komponente egzistiraju u koherentnoj i kompleksnoj recipročnoj integraciji“ (Delle Fave, 2009).

U cijelom se procesu zanesenosti ističu jasni i bliski ciljevi koji nisu sami sebi svrha već usmjeravaju pažnju i strukturiraju aktivnost (Csikszentmihalyi 2002).

Karakteristike zanesenosti su intenzivna uključenost u aktivnost (apsorpcija), stapanje aktivnosti i svijesti, promjena percepcije protoka vremena i osjećaj kontrole (Csikszentmihalyi i sur., 2005). Stanje svijesti usmjereno je na zadatak koji u pojedincu pobuđuje osjećaj ugone. Obzirom da je pojedinac duboko angažiran i usmjeren na zadatak neminovno se događa promjena percepcije protoka vremena. Pojedinac uronjen u misli gubi osjećaj za protok vremena u vrijeme stanja zanesenosti te besprijevano kontrolira cjelokupnom situacijom.

Indikatori glazbene zanesenosti (Custodero, 1998) koji se primjenjuju u procesu opažanju kod djece predškolske dobi uključuju devet emocionalnih pokazatelja: sreća/tuga, raspoložen/iritantan, uključen/izdvojen, budan/uspavan, aktivan/pasivan, uzbuđen/dosadan, zadovoljan/frustriran, uspješan/neuspješan, ugodan/neugodan. Uočena emocionalna stanja mogu se točnije pojasniti odrednicama: vrlo, prilično, nešto ili ništa. U stanju zanesenosti emocionalna se stanja označuju najpozitivnijim odrednicama kroz sve indikatore. Istraživanja su pokazala da se u glazbenim aktivnostima najviše potiču i događaju stanja zanesenosti nego u svim ostalim aktivnostima (Csikszentmihalyi, Rathunde, and Whalen, 1993; Csikszentmihalyi & Schiefele, 1992). Custodero je u svojim istraživanjima glazbene zanesenosti oblikovala te prilagodila početne indikatore u četiri grupe i to: emocije (sreća, raspoloženost, uzbuđenje), moć (budan, uključen, aktivan), self-koncept – pojam o sebi (uspjeh, zadovoljstvo) i ugodnost. Deveti indikator zanesenosti odnosi se na opažanje ponašanja, a uključuje mentalnu angažiranost koja podrazumijeva stupanj razvijenosti vještina, predviđanje, širinu i duljinu aktivnosti.

5.1. ZANESENOST U GLAZBENO-STVARALAČKOM PROCESU DJETETA PREDŠKOLSKE DOBI

Zaokupljeno ponajprije istraživanjem glazbenih instrumenata uklopljenih u kontekst igre kao najvažnije djetetove aktivnosti moguće je uočiti njegovu duboku uronjenost i zaokupljenost. Hvatanje, baratanje, isprobavanje, uspoređivanje glazbenih instrumenata te konstruiranje novih glazbenih produkata pod okriljem predanosti i fokusiranosti zahtjeva od djeteta potpuni angažman cjelokupnog njegovog bića. Vlastitom aktivnošću dijete nesvjesno usvaja različite glazbene sadržaje (Bačlija Sušić, 2018) na nenametljiv i spontani način te samostalno određuje kada i koliko će trajati njegova aktivnost. Predanost glazbenim aktivnostima, snažno fokusiranje i potpuna uključenost, visok stupanj koncentracije, kontrola nad vlastitom aktivnošću, osjećaj ugone pri čemu nestaje osjećaj protoka vremena sa sigurnošću se može okarakterizirati kao stanje zanesenosti.

Istraživanja su pokazala da je stanje zanesenosti svojstveno doživljaju aktivnosti djeteta rane i predškolske dobi koje iz različitih razloga nestaje već početkom formalnog obrazovanja. Stanja zanesenosti najviše su uočena kod ljudi koje se bave različitim aktivnostima poput umjetnika, sportaša, šahista, kirurga, glazbenika (Csikszentmihalyi, 1975), a povezana su s očuvanjem njihova dječjeg doživljajnog trenutka. Iskustvo zanesenosti ovisi o visoko razvijenim sposobnostima i velikim izazovima koje nameće složenost zadatka (Custodero, 2005) te podrazumijeva napredak u razvoju sposobnosti koje će omogućiti ostvarenje ciljeva, a u novim stanjima zanesenosti tražit će nadogradnju novih i viših sposobnosti od prethodnih.

Obzirom da glazba omogućuje brzu povratnu informaciju neophodno potrebnu za regulaciju i prilagodbu ponašanja, samim tim omogućuje i brz napredak u razvoju sposobnosti.

Uloga odgojitelja u cjelokupnom glazbeno-stvaralačkom procesu djeteta rane i predškolske dobi je kontinuirano osiguravanje i obogaćivanje sadržaja i glazbenog materijala kojega će djeca u stvaralačkom procesu preoblikovati i nadograđivati što svakako zahtijeva kontinuitet u pronalasku novih i složenijih sadržaja i materijala.

Osjećaj djetetove slobode i nesputanosti potiče djetetovu kreativnost "koja nadalje vodi do osjećaja zanesenosti i samoaktualizacije" (Bačlija Sušić, 2016, str. 100). Pritom ista autorica navodi da se osjećaj zanesenosti događa samo u uvjetima koji nisu strogo kontrolirani izvana, u kojima se ne vrednuju znanja te ne potiče natjecateljski duh.

6. ISTRAŽIVANJE

6.1. Problem i cilj istraživanja

Problem istraživanja vezan je za uočavanje glazbene kreativnosti u zadanim uvjetima kod grupe djece predškolske dobi, detektiranje i dokumentiranje pojave zanesenosti u glazbeno-stvaralačkom procesu djeteta predškolske dobi te potvrđivanje važnosti poticanja djetetove glazbene aktivnosti i divergentnog mišljenja putem glazbeno-stvaralačkih sposobnosti.

Cilj istraživanja je putem zadanog obrasca, protokola utvrditi reakciju djece na četiri različite aktivnosti koje se odnose na stvaranje i oponašanje zvukova, stvaranje melodijsko-ritmičkih obrazaca, doživljaj glazbe te uočiti i zabilježiti pojavu zanesenosti ukoliko se dogodi.

6.2. Metodologija istraživanja i ispitanici

Temeljna istraživačka metoda je studija slučaja u odgojnoj grupi „Sovice“ Dječjeg vrtića „Petrinjčica“ u Petrinji u okviru koje su djeca poticana na stvaranje i oponašanje različitih zvukova, stvaranje melodijsko-ritmičkih obrazaca te iskazivanje doživljaja glazbe na različite slušne primjere.

U istraživanju koje je trajalo tri mjeseca sudjelovalo je 25 djece u dobi od pete do šeste godine života. Pristanak na sudjelovanje djece u navedenom istraživanju tražen je od roditelja za svako dijete pojedinačno putem „Informativnog pristanka sudionika“ (Prilog 2.). Roditelj je potpisom navedenog obrasca potvrdio da pristaje na sudjelovanje njegova djeteta u istraživanju.

Dobiveni podaci korišteni su samo i isključivo u svrhu boljeg razumijevanja i tumačenja rezultata. Istraživanje je odobreno od strane Etičkog povjerenstva Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

6.3. Mjerni instrument

U okviru istraživanja provedene su četiri aktivnosti prema priloženom protokolu mjernog instrumenta „*Mjere kreativnosti u zvuku i glazbi*“ autorice Cecilie Wang (1985), University of Kentucky (Prilog 1.). Za prikupljanje podataka uz navedeni instrument korištene su i videosnimke kako bi se zadovoljio način provođenja istraživanja naveden u protokolu i omogućila kvalitetna obrada podataka.

Mjerni instrument „*Mjere kreativnosti u zvuku i glazbi*“ (*Measures of Creativity in Sound and Music, MCSM*) (1985) autorice Cecilie Wang oblikovan je prema protokolu „Lakoća izvođenja i mašta kao čimbenici divergentnog mišljenja“ (Fluency and Imagination factors of Divergent Thinking) koji je namijenjen djeci nižih razreda osnovne škole. Taj protokol nastao je po uporabi na Torransov protokol „Kreativno mišljenje u akciji i pokretu“ (Thinking Creatively in Action and Movement, TCAM).

6.3.1. Opis mjernog instrumenta – protokola za provođenje glazbeno-stvaralačkih aktivnosti

MCSM protokol primjeren je djeci u dobi od četiri do osam godina koja nemaju ili imaju vrlo malo glazbenog iskustva u smislu njihova izlaganja glazbenom poučavanju. Namijenjen je učiteljima/odgojiteljima koji žele uspoređivati kompetencije kreativnog mišljenja među učenicima/djecom predškolske dobi. Prilikom praktičnog izvođenja protokola posebna se pažnja usmjerila na čimbenike koji su mogli na bilo koji način umanjiti kvalitetu samog izvođenja. Čimbenici su se odnosili na opremu, ozračje, pozadinu i prostoriju u kojoj se odvijalo istraživanje.

MCSM protokol sastoji se od četiri aktivnosti. Aktivnosti se odnose na ispitivanje lakoće izvođenja, protoka aktivnosti (prva i treća aktivnost) i maštu (druga i četvrta aktivnost). Svakom se djetetu pristupalo individualno bez vremenskog ograničenja. Razlog tome je poštivanje individualnosti svakog djeteta, različitosti i posebnosti pa se tako moglo pretpostaviti da će nekom djetetu biti potrebno više, a nekom manje vremena za izražavanje ideja. Istraživanje se odvijalo u sobi srednje veličine dovoljno prostranoj kako bi djeci omogućila neometano kretanje te dovoljno udaljeno od bilo kakvih ometajućih čimbenika koji su mogli utjecati na privlačenje pažnje. Materijali za pojedinu aktivnost pripremljeni su unaprijed te je, prema potrebi

trebalo verbalno ili gestikulacijom obrazložiti djeci upute protokola sve dok je postojala mogućnost nesigurnosti u razumijevanju. Video zapisi provedenih aktivnosti omogućili su dublju analizu i promišljanje o dječjim reakcijama i ponašanjima.

Aktivnost 1. - Na koliko načina?

Izvođenje aktivnosti zahtijevalo je postavljanje plastičnih posuda (dvije) na način da je dno okrenuto prema gore. Djetetu se objasnilo da pokuša zamisliti plastične posude kao glazbene instrumente te da razmisli na koliko maksimalno načina može na njima proizvesti različite zvukove. Potom se dijete potaklo da pokuša koristiti svaki od tih zvukova kako bi svirao stalni ritam. U ovoj je aktivnosti bilo potrebno demonstrirati djetetu pljesak u jednakom tempu – dlanom o dlan, dlanom jedne ruke na gornju stranu dlana druge ruke, s dva prsta na dlan itd. održavajući pritom stalni ritam. Opažanje se odnosilo na uočavanje različitih odgovora.

Aktivnost 2. - Možeš li odsvirati da zvuči kao ...?

Izvođenje aktivnosti zahtijevalo je postavljanje različitih ritmičkih udaraljki te instrumenata na ravnu površinu. Djecu se potaklo na aktivnost istaknuvši im kako će svirati na pravim glazbenim instrumentima, te su upućena na vizualizaciju zvuka opisanim događajem. Pomoću ponuđenih instrumenata dijete je pokušalo opisati

pojavu svirajući pojedine instrumente ili više njih. Ponuđeni materijali bili su triangli, bongo, drveni štapići, batići različitih materijala (guma, drvo, filc, pređa), činele (male i velike). Dijete je samostalno odabralo kojim će instrumentom dočarati opisani događaj. Postavljena su sljedeća pitanja:

1. Možeš li odsvirati grmljavinu s munjama? Pokaži koliko je jaka oluja.
2. Možeš li mi svirati da zvuči kao da div hoda?
3. Možeš li svirati da zvuči kao konj? (Može biti bilo koji: hod, kas, trčanje, galop)
4. Možeš li svirati da zvuči kao kad se peku kokice? Zamisli da pečeš kokice. Mama peče kokice.
5. Možeš li svirati zvuk poput male rijeke koja teče?
6. Možeš li svirati zvuk kao da netko tipka na tastaturi?

Opažanje se odnosilo na uočavanje izostajanje zvuka, odgovarajuće i odlično dočaravanje pojave.

Aktivnost 3.- Koji su drugi načini?

Aktivnost je izvođena na ksilofonu s ciljem postizanja stalnog ritma (ostinato). Djeca su dobila upute na način da sviraju s obje ruke istovremeno, izgovarajući ritmički obrazac „ta-tate-ta“, pri čemu je bilo potrebno lijevom rukom svirati ton C, a desnom ton G. Dijete je trebalo nekoliko puta svirati i izgovarati ritmički obrazac. Potom mu je ponuđeno da na različite načine pokuša svirati ksilofon i drugačiji ritam (ostinato). Aktivnost se ponavljala dok dijete ne dobije znak za prestanak.

Opažanje se odnosilo na uočavanje različitih odgovora.

Aktivnost 4. Možeš li se kretati kao glazba?

Aktivnost je zahtijevala dovoljno slobodnog prostora u sobi gdje se odvijala kako bi se djeca mogla neometano kretati izražavajući određeno stanje, raspoloženje ili kretanju potaknuto glazbom. Djeca su upućena na slušanje različitih glazbenih dijelova ili cjelina pri čemu im je unaprijed objašnjeno da se mogu uz nju kretati na način kako ona to žele odnosno kako na njih glazba djeluje ili što u njima pobuđuje, uključujući i transformaciju u nešto, kao i radnju. U protokolu su ponuđeni sljedeći glazbeni primjeri:

Primjer 1. „Dagger dance“ by Herbert, from Natoma

Primjer 2. „The Elephant“ by Saint Saens, from „Carnival of the Animals“

Primjer 3. „Dance of the Mosquito“ by Liaov

Primjer 4. „Ballet of the Unhatched Chicks“ by Moussorgsky, from „Pictures at an Exhibition“

Primjer 5. „Circus Music“ by Copland, from „The Red Pony“

Primjer 6. „The Twittering Machine“ by Schuller

Djeca su pripremljena na svaki sljedeći primjer odnosno verbalno im se naznačilo da se pripreme za slušanje novog dijela glazbe. Upoznavanje djece s nazivom skladbe ili pojedinog dijela te objašnjavanje njezinog sadržaja u ovoj je aktivnosti izostavljeno

kako ne bi sugeriralo ili utjecalo na dječju ekspresiju. Opažanje se odnosilo na uočavanje pokreta, raspoloženja, ritmičnosti, melodičnosti i dinamike.

5.4. Rezultati i rasprava

Neposredno prije početka istraživanja djeca su upoznata sa sadržajem i prostorom u kojem će se istraživanje odvijati i u koje vrijeme. Upoznavanje s prostorom odnosi se na poznavanje točno određene prostorije unutar odgojno-obrazovne ustanove, a upoznavanje sa sadržajem odnosi se na raspored ponuđenih poticaja potrebnih za istraživanje. Istraživanje se odvijalo u vrijeme boravka djece u vrtiću, individualnim pristupom te slobodnom voljom svakog pojedinog djeteta. Iako prethodno vizualno i verbalno upoznata, uočena je početna nelagoda koja je spontano nestajala kako su se odvijale i razvijale aktivnosti. Djeca su pojavu nelagode oslobađala verbalno, komunikacijom.

Na temelju prikupljenih podataka i analizom pojedinačnih aktivnosti svakog pojedinog djeteta uočena je i dokumentirana pojava zanesenosti na primjeru dječaka PP, te iznadprosječne glazbene nadarenosti na primjeru djevojčice MB.

Istraživanje se temeljilo na zadanom protokolu (MCSA), a rezultati provedenog istraživanja trebali su uključivati sustav bodovanja i ocjenjivanja (brojčano) koji je izostavljen zbog procjene odgojitelja i istraživača. Zaključno tome, procijenjeno je neprimjerenim glazbenu kreativnost djece predškolske dobi mjeriti numeričkim pokazateljima, već se istraživanje usmjerilo na glazbeno-stvaralački proces, razvijenost glazbenih sposobnosti pojedinog djeteta te uočavanje moguće pojave zanesenosti u glazbeno-stvaralačkom procesu.

Prva i treća aktivnost (Na koliko načina? Koji su drugi načini?) s ciljem bilježenja različitih odgovora i procjeni lakoće izvođenja aktivnosti otvorile su nove poglede odgojitelja i istraživača na samu procjenu fluentnosti i lakoću izvođenja. Uočeno je da je većina djece u kratkom vremenskom periodu izvela sve predviđene aktivnosti što se može procijeniti visokim stupnjem lakoće izvođenja (prosječna), a u slučajevima u kojima su djeca otkrila veće razvijenosti glazbeno-stvaralačkih sposobnosti i glazbeno-stvaralačkog potencijala može se utvrditi visok stupanj lakoće izvođenja sa složenim strukturama (mnoštvo ideja, maštovitost izvođenja, duboka angažiranost) koje su zahtijevale i duže vremensko trajanje ovisne o individualnoj potrebi dječjeg izričaja.

Fotografija 1. Aktivnost 1. Na koliko načina? Koji su drugi načini?

Određeni je broj djece uspostavljalo neformalnu komunikaciju prije samog početka izvođenja aktivnosti, za vrijeme samog izvođenja aktivnosti (između 'novih ideja') te nakon izvođenja aktivnosti. Djeca su verbalizirala trenutne asocijacije vezane za roditelje, doživljaje iz osobnih iskustava, a može se promišljati da su im te asocijacije poslužile kao 'prijelazni objekt' namijenjen opuštanju jer su ih izražavala u situacijama kada su osjećala napetost, nesigurnost ili nelagodu.

Druga je aktivnost (Možeš li odsvirati da zvuči kao ...?) zahtijevala uočavanje odgovarajuće izražavanje zadane pojave (uključujući potpuni izostanak ili procjenu izričaja) ponuđenim instrumentima i uglavnom je počinjala fazom istraživanja iako su djeci iz ranijih iskustava glazbeni instrumenti bili poznati. Procjenom istraživača pokazalo se da se u ovoj aktivnosti glazbeni instrument (zvuk) povezuje s određenom pojavom (usporedba dvaju zvukova različitog podrijetla) što ne pripada dijelu ranijeg iskustva djetetova života. Pojedina su djeca popuno primjerenom koristila instrumente s kojima su usporedili zadanu pojavu, dok su druga pronalazila drugačija rješenja, ovisno o njihovom doživljaju i iskustvu. Također je uočeno kako su pojedina djeca koristila zvukove vlastitog tijela (usta, koraci, vrhovi prstiju, dlanovi) kako bi dočarala zadanu pojavu.

Fotografija 2. Aktivnost 2., Možeš li odsvirati da zvuči kao grmljavina?

Treća se aktivnost (Koji su drugi načini?) temeljila na sviranju ksilofona uz batiće i to najprije usvajanjem stalnog ritma (ostinato), odnosno ritmičkog obrasca 'ta-tate-ta', a potom osmišljavanju vlastitog ostinata i ritmičke fraze. Ponuđeno je nekoliko vrsta batića koji su se razlikovali prema vrsti materijala (filc, guma, drvo, pređa) pa prema tome i zvuku kojega proizvode. Aktivnost je uglavnom započinjala istraživanjem pri čemu su djeca istraživala zvukove koristeći različite batiće.

Fotografija 3. Istraživanje ritmičkih glazbenih instrumenata

Preferirani batići su bili od filca, a pojedini su s namjerom koristili drvene jer su proizvodili jače zvukove različito od prethodnih (filca) koji su zvučali prigušeno. Troje djece nije bilo u mogućnosti usvojiti zadani ritmički obrazac, ali su se sva

djeca zadržavala u istraživanju samog instrumenta i koje su stvarali sviranjem uz korištenje različitih vrsta batića.

Fotografija 4. Aktivnost 3., Koji su drugi načini?

Pojedina djeca su samostalno oblikovala ritmičke obrasce i uključivala odgojitelja u interakciju na način da pokuša ponoviti fraze koje su oni osmislili.

Fotografija 5. Uključivanje odgojitelja u aktivnost na zahtjev djeteta

Četvrta je aktivnost (Možeš li se kretati kao glazba?) pružala širok raspon djetetovog izričaja uz glazbeni poticaj. Temeljeno na procjeni odgojitelja i istraživača dvojica dječaka nisu pokazala nikakvu ili vrlo malu reakciju na ponuđene poticaje, a vizualnim opažanjem procijenjeno je da su obuzeti osjećajem nelagode ili zbunjenosti iz razloga što im se ponuđeni poticaj nije sviđao te se nisu bili u mogućnosti izraziti. U aktivnosti je ponuđeno šest različitih kratkih glazbenih

primjera različitog trajanja (od 1 do 3 minute), a djeca su imala mogućnost prekinuti aktivnost ako su i kada za to osjetila potrebu. Prilikom izvođenja četvrte (posljednje) aktivnosti djeca su se transformirala u različite likove (životinje – žaba, pas, konj, dinosaur, vuk, mačka; likove iz animiranih filmova – Elsa, vatrogasac Tom; različita umjetnička zanimanja – dirigent, balerina) i radnje (sviranje glazbenih instrumenata – frula, glasovir, bubnjevi; mama bere jagode i jabuke, mama ide u trgovinu).

Fotografija 6. Aktivnost 4., Izričaji djece uz glazbeni poticaj (transformacije)

Najznačajniji element cjelokupnog istraživanja koji opravdava njegovu provedbu u segmentu zanesenosti je uočavanje navedenog stanja kod dječaka YY.

Ulaskom u prostoriju u kojoj se istraživanje odvijalo, dječak YY bio je vedrog raspoloženja. Iako je istraživanje zahtijevalo individualni pristup i samostalno izvršavanje svih aktivnosti svakog pojedinog djeteta zbog čega su djeca pojedinačno odlazila u prostoriju, dječak ZZ, prema procjeni odgojitelja, je pokazao maleni stupanj nesigurnosti pa je zajedno s dječakom ZZ boravio u prostoriji kako bi se eliminirao strah od nepoznatog (svojestven prirodnoj razvojnoj pojavi djeci rane i predškolske dobi). Zauzevši mjesto određeno za izvođenje prve aktivnosti te kratke i

opuštene početne komunikacije s odgojiteljem, dječak ZZ je s velikim zanimanjem slušao upute koje su prethodile provedbi aktivnosti. Početno istraživanje i osluškivanje zvukova koji su nastajali interakcijom dječaka i plastičnih posuda u kratkom je vremenskom periodu preraslo u aktivnost koju je dječak u potpunosti kontrolirao. Moglo se opaziti kako je istovremeno obuzet mnoštvom ideja koje su nailazile i odvijale se u neiscrpnom slijedu (fluentnost) potaknute dubokim kognitivnim angažmanom kao pokretačem njegovih vlastitih osjetila, emocija, govora i tjelesnog angažmana.

Fotografija 7. Zanesenost u glazbenom izričaju djeteta predškolske dobi

Zadane je ritmičke obrasce usvajao, mijenjao i nadograđivao. U situacijama u kojima nije mogao dočarati pojave prema vlastitoj zamisli (ograničenje glazbenih instrumenata) koristio je zvukove proizvedene tijelom i time otkrio mnoštvo novih ideja i mogućnosti kao i svojeg prikrivenog i do tada neizraženog glazbenog potencijala.

Fotografija 8. Faze upotrebe tijela kao glazbenog instrumenta

U četvrtoj je aktivnosti (Možeš li se kretati kao glazba?) vjerno dočaravao vlastite doživljaje i asocijacije na način da ih je odgojitelj bio u mogućnosti vizualizirati. Stanje glazbene zanesenosti dječaka YY potvrđeno je kroz sve indikatore najvišim vrijednostima (vrlo) znači da se dječak YY doimao vrlo sretnim, vrlo raspoložen, vrlo uključen (involviran), vrlo budan, vrlo aktivan, vrlo uzbuđen, vrlo uspješan te se osjećao vrlo ugodno. Svjestan prisutnosti kamere preuzeo je kontrolu nad stvaralačkim procesom. Sugerirao je vrijeme uključivanja snimanja („Akcija!“) kao i vrijeme prestanka snimanja („Stop!“). Vrijeme boravka u prostoriji za istraživanje je naprosto 'proletjelo', a dječak YY je u njoj boravio onoliko vremena koliko je zahtijevao njegov veliki glazbeno-kreativni potencijal. Dječaku ZZ, koji je prisustvovao i promatrao kompleksno izražavanje dječaka YY, je boravak u prostoriji postao monoton duljine vremenskog trajanja.

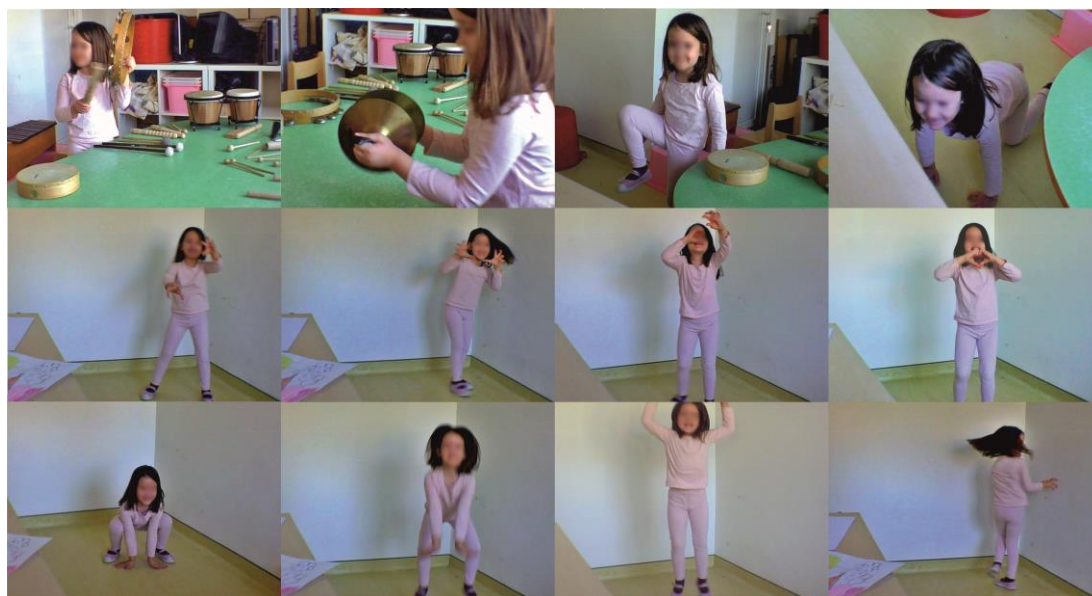
Prema procjeni odgojitelja i istraživača temeljenoj na analizi sadržaja prikupljenih podataka uočena je glazbena darovitost djevojčice XX. Njezino izrazito vedro raspoloženje tijekom cijelog boravka u prostoriji u kojoj se istraživanje odvijalo upućivalo je na zaključak da joj je vrlo ugodno i da se dobro osjeća. Pažljivo je slušala upute koje su prethodile svakoj aktivnosti, a potom bi izražavala svoj glazbeni potencijal maštovitošću ideja i sposobnosti. Njezin glazbeni potencijal

najviše je došao do izražaja tijekom izvođenja posljednje, četvrte aktivnosti u kojoj je izražavala originalne ideje i zamisli potpuno opuštena i prirodna.

Različito od dječaka YY na čijem je primjeru uočena pojava zanesenosti, djevojčica XX je zadržala čvrstu povezanost sa stvarnošću te na realnim, prisutnim osnovama izražavala svoje glazbene sposobnosti.

Uspoređujući izričaje dječaka YY i djevojčice XX utvrđeno je da se njihovi izričaji razlikuju najviše u segmentu koji se odnosi na gubitak osjećaja za protok vremena i ulazak u svijet mašte, odnosno u intenzitetu uključenosti u aktivnost (apsorpcija) i doživljaje te njihovo stapanje sa sviješću. U slučaju dječaka YY stapanje aktivnosti sa sviješću se očitivalo na način da uronjen u vlastite misli ne mari za okolinu, ne ometa ga ni u kom smislu, kontrolira aktivnošću ne dopuštajući vanjskoj svijetu da ga u tome ometa čime ne prilagođava svoje ponašanje vanjskim čimbenicima, dok djevojčica XX pokazuje povezanost s okolinom i vanjskim svijetom na svjesnoj razini.

Fotografija 9. Maštovitost glazbeno-stvaralačkog procesa

ZAKLJUČAK

Glazba je inherentna s prirodom ljudskog bića pa zbog toga zauzima jedno od najznačajnijih mjesta u životu svakog pojedinca, osobito djece u ranoj i predškolskoj dobi. Zbog svoje važnosti i utjecaja na živote jedinki, predmet je mnogobrojnih istraživanja.

Odgojitelj, kao važan subjekt u odgoju i obrazovanju djece ranoga i predškolskog uzrasta te upravo zbog prethodno navedenih znanstveno utemeljenih činjenica, nužno bi trebao svoju odgojno-obrazovnu praksu u velikoj mjeri usmjeriti na glazbeno-stvaralačke aktivnosti počevši od prevladavanja izazova suvremenoga načina života i ubrzanoga razvoja društva. Istraživačke aktivnosti dobar su primjer unapređenja odgojno-obrazovne prakse i profesionalnog razvoja odgojitelja.

Rezultati provedenog istraživanja opisanog u radu potvrđuju jedinstvenost, neponovljivost i različitost, odnosno autentičnost svakog pojedinog djeteta. Kvaliteta strukturiranja prostorno-materijalne cjeline centara aktivnosti (glazbenog kutića) zahtjeva promišljenost i kreativan izričaj odgojno-obrazovne prakse odgojitelja čime se osigurava bogatstvo u izboru materijala kao poticaj glazbeno-stvaralačkog procesa djece rane i predškolske dobi, a time i stanja zanesenosti koji će svekoliko utjecati na razvoj djeteta kao pojedinca, a time i na razvoj društva u budućnosti.

Provedeno istraživanje u okviru studije slučaja, primjer je istraživačke aktivnosti odgojitelja koja mu je omogućila stjecanje novih spoznaja te razvoja glazbenih kompetencija. Uz to, upravo na temelju provedenog istraživanja u svojoj neposrednoj odgojno-obrazovnoj praksi koje je zahtijevalo drugačiji kontekst te individualni pristup svakom pojedinom djetetu, odgojitelj je otkrio do tada neizražene potencijale djece predškolskog uzrasta s kojom je svakodnevno u interakciji dugi niz godina (od jasličkog uzrasta do predškolske dobi). Rezultati provedenog istraživanja te spoznaje do kojih je odgojitelj došao, potvrđuje tezu o potrebi kontinuiranog provođenja istraživanja svakog odgojitelja kao reflektivnog praktičara koje na taj način predstavlja oblik njegovog stručnog usavršavanja i cjeloživotnog učenja na dobrobit djeteta i cjelokupnog društva u kojem djeluje.

Literatura

Bačlija Sušić, B. (2016). Spontana improvizacija kao sredstvo postizanja samoaktualizacije, optimalnih i vrhunskih iskustava u glazbenoj naobrazbi. *Školski vjesnik: časopis za pedagošku teoriju i praksu*, 65(1), 95-115.

Bačlija Sušić, B. (2018). Spontana improvizacija kao sredstvo za postizanje samoaktualizacije, optimalnih i vrhunskih iskustava u glazbenoj naobrazbi. *Školski vjesnik: časopis za pedagošku teoriju i praksu*, 65(1), 95-115.

Bačlija Sušić, B. (2018). Dječje glazbeno stvaralaštvo: stvaralački i autotelični aspect. *Metodički ogledi: časopis za filozofiju odgoja*, 25(1), 63-83.

Barret, M. S. (2010). Musical narratives: a study of a young child's identity work in and through music. *Psychology of music*, 39, 403.

Csikszentmihályi, M. (1975). *Beyond Boredom and Anxiety*. San Francisco, CA: Jossey-Bass

Csikszentmihalyi, M. (2002). *Flow: The psychology of happiness*. Ebury Publishing.

Csikszentmihalyi, M., Abuhamdeh, S. i Nakamura, J. (2005). Flow. U A. J. Elliot, & C. S. Dweck (Ur.), *Handbook of competence and motivation* (pp. 598–608). New York, NY, US: Guilford Publications, Inc

Csikszentmihalyi, M., & Schiefele, U. (1992). Arts education, human development, and the quality of experience.

Csikszentmihalyi, M., Rathunde, K. R., & Whalen, S. (1993). *Talented teenagers: A longitudinal study of their development*. Cambridge University Press.

Custodero, L. A. (1998). Observing flow in young children's music learning, *General Music Today*, 12(1), str. 21–27.

Custodero, L. A. (2005). Observable indicators of flow experience: A developmental perspective on musical engagement in young children from infancy to school age. *Music education research*, 7(2), 185-209.

Delle Fave, A. (2009). Optimal experience and meaning: Which relationship?. *Psihologijske teme*, 18(2), 285-302.

Jukić, T. (2011). Implicit theories of creativity in early education. *Croatian Journal of Education: Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje*, 13(2), 38-65.

Kazić, S. (2008), Terminologija: kreativnost/stvaralaštvo-improvizacija, *Muzika* 2(32), 16-24.

Lobman, C., Ryan, S., & McLaughlin, J. (2005). Reconstructing Teacher Education to Prepare Qualified Preschool Teachers: Lessons from New Jersey. *Early Childhood Research & Practice*, 7(2), n2.

Hrvatska, R. (2014). Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje. *Pribavljeno*, 12(5), 2018.

Mayesky, M. (2008). *Creative activities for young children*. Boston: Cengage Learning Holdings II LP.

Olčar, D. (2015). Životni ciljevi i dobrobit učitelja; posredujuća uloga temeljnih psiholoških potreba i zanesenosti (Doktorska disertacija, Učiteljski fakultet, Sveučilište u Zagrebu).

Romstein, K., & Staković, L. (2017). Sustav vrijednosti, implicitna pedagogija i kompetencije suvremenog odgojitelja. *Pannoniana: Časopis za humanističke znanosti*, 1(2.), 32-43.

Svedružić, A. (2006). Kreativnost i divergentno mišljenje u nastavi prirodoslovlja. *Metodički ogledi: časopis za filozofiju odgoja*, 12(2), 103-118.

Tout, K., Zaslow, M., & Berry, D. (2006). Quality and qualifications: Links between professional development and quality in early care and education settings. *Critical issues in early childhood professional development*, 77-110.

Vidulin, S. (2016). Glazbeno stvaralaštvo u primarnom obrazovanju: retrospektiva i perspektiva. *Glazbena pedagogija u svjetlu sadašnjih i budućih promjena*, 4, 15-32.

PRILOZI

Prilog 1.

Mjere kreativnosti u zvuku i glazbi

Measures of Creativity in Sound and Music (MCSM)

Autor: Cecilia Wang, University of Kentucky

Ime djeteta: _____

Dob u mjesecima: _____

Datum testiranja: _____

Ime ispitivača: _____

Vrtić/škola - lokacija: _____

Rezultati: Fluentnost/Lakoća izvođenja-protok aktivnosti/Mašta

Aktivnost 1. _____

Aktivnost 2. _____

Aktivnost 3. _____

Aktivnost 4. _____

AKTIVNOST 1

Na koliko načina ?

Reći: Pretpostavi da su ove (plastične posude) glazbeni instrumenti. Želim da razmisliš na koliko maksimalno načina od njih možeš proizvesti različite zvukove. Pokaži mi sada kako možeš koristiti svaki od tih zvukova kako bi svirao stalni ritam.

Pokazati: Plješći u jednakom tempu – dlan o dlan, dlanom jedne ruke na gornju stranu dlana druge ruke, s dva prsta na dlan itd. održavajući stalni tempo.

1. _____ (Snimate dječje izvođenje)

2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____
11. _____ itd.

Rezultat (bodovanje): zbroji broj različitih odgovora

AKTIVNOST 2

Možeš li odsvirati da zvuči kao ?

Reći: sad ćemo svirati neke prave glazbene instrumente. Vidi možeš li svirati bilo koji od njih kako bi zvučao poput onoga što ti kažem. Uz to možete i glumiti. Slobodno promijenite instrumente kad god poželite.

1. Možeš li odsvirati grmljavinu s munjama ? Pokaži mi koliko je jaka oluja.

(Zaokružite ocjenu)

1	2	3	4	5
nema zvuka		odgovarajuće		odlično

2. Možeš li svirati da zvuči kao da div hoda ?

1	2	3	4	5
nema zvuka		odgovarajuće		odlično

3. Možeš li svirati da zvuči kao konj ? (Može biti bilo koji: galop, hod, kas i trčanje)

1	2	3	4	5
nema zvuka		odgovarajuće		odlično

4. Možeš li svirati da zvuči kao kokice? Zamislite da pečete kokice.

1	2	3	4	5
nema zvuka		odgovarajuće		odlično

5. Možete li svirati zvuk poput male rijeke koja teče?

1	2	3	4	5
nema zvuka		odgovarajuće		odlično

6. Možeš li svirati zvuk kao da netko tipka po tastaturi ?

1	2	3	4	5
nema zvuka		odgovarajuće		odlično

Bodovanje: Upišite zbroj zaokruženih bodova/ocjena

AKTIVNOST 3

Koji su drugi načini ?

Reći: Ovo je jedan od načina da svirate ostinato/stalni ritam na ksilofonu.

Pokazati: Sviraj s obje ruke istovremeno, govoreći: "ta tate ta ta", pri čemu lijeva ruka svira C, a desna G. Ponovite nekoliko puta svirajući i govoreći ritmički obrazac.

Reći: Na koje još načine možeš svirati ksilofon kako bi dobio drugačiji ritam (ostinato) ? Nastavi ponavljati taj ritam (ostinato) dok te ne zaustavim.

Zabilježiti svaki obrazac koji dijete izvodi: na gornju crtu zabilježite ono što svira desna ruka, a na donju lijeva ruka.

1. G _____
C _____

2. G _____
C _____
3. G _____
C _____
4. G _____
C _____
5. G _____
C _____
6. G _____
C _____ i dr.

Bodovanje: zbrojite broj različitih odgovora (obrazaca)

AKTIVNOST 4

Možeš li se kretati kao glazba ?

Reći: Glazba može imati mnogo raspoloženja. Postoji glazba za ples, za igru, glazba o životinjama, glazba o različitim ljudima i stvarima. Pustit ću te da slušaš nekoliko različitih glazbenih djela/glazbi. Zvuk svakog djela/glazbe može ti pomoći da se pretvoriš u nešto drugo ili da radite nešto. Pokaži mi kako se možeš kretati uz glazbu.

Pokazati: Krećite se uz praktični primjer (glazbu) i pozovite dijete da Vam se pridruži. Primjer: “Pantomime” by Kabalevsky, from “The Comedians” –

<https://www.youtube.com/watch?v=v6H8xeYn2Vw>

Reći za svaki primjer: evo sljedeći primjer. Pripremi se za pokret i pretvaranje.

Provjerite/istražite sve stavke koje se odnose na pojedini glazbeni primjer.

Primjer br.1: “Dagger Dance” by Herbert, from “Natoma”

<https://www.youtube.com/watch?v=t3j3-24FSJA>

_____ Nema pokreta

_____ Raspoloženje

_____ Ritmičnost

_____ Melodičnost

_____ Dinamika

Primjer br. 2: “The Elephant” by Saint Saens, from “Carnival of the Animals”,

<https://www.youtube.com/watch?v=ug8hCAyBaqq>

_____ Nema pokreta

_____ Raspoloženje

_____ Ritmičnost

_____ Melodičnost

_____ Dinamika

Primjer br. 3 “Dance of the Mosquito” by Liaov

<https://www.youtube.com/watch?v=0wHcsDJ3Xy0>

_____ Nema pokreta

_____ Raspoloženje

_____ Ritmičnost

_____ Melodičnost

_____ Dinamika

Primjer br. 4 “Ballet of the Unhatched Chicks” by Moussorgsky, from “Pictures at an Exhibition”,

https://www.youtube.com/watch?v=VWwGK2x4_v0

_____ Nema pokreta

_____ Raspoloženje

_____ Ritmičnost

_____ Melodičnost

_____ Dinamika

Primjer br. 5 “Circus Music” by Copland, from “The Red Pony”

<https://www.youtube.com/watch?v=Lc9G2ixwiAY>

_____ Nema pokreta

_____ Raspoloženje

_____ Ritmičnost

_____ Melodičnost

_____ Dinamika

Primjer br. 6 “The Twittering Machine” by Schuller

<https://www.youtube.com/watch?v=eQvC2rrMkvg>

_____ Nema pokreta

_____ Raspoloženje

_____ Ritmičnost

_____ Melodičnost

_____ Dinamika

Dajte ocjenu od 1 do pet za svaku kategoriju i za svaki primjer

Prilog 2.

PRISTANAK ZA SUDJELOVANJE U ISTRAŽIVANJU

Naziv istraživanja: Mjere glazbene kreativnosti djece predškolske dobi

Voditelj istraživanja:

Kontakt:

Poštovani,

provodimo istraživanje vezano uz glazbenu kreativnost djece predškolske dobi. Temeljni cilj našeg istraživanja je poticanje djetetove kreativnost putem provođenja glazbeno-stvaralačkih aktivnosti u odgojno-obrazovnoj praksi. Tijekom istraživanja ispitat ćemo reakciju djece na pojedine glazbeno-stvaralačke aktivnosti. Prikupljeni podaci (audio i video snimke) analizirat će se isključivo na grupnoj razini te će se koristiti u svrhu boljeg razumijevanja i tumačenja rezultata provedenog istraživanja.

Ukoliko imate bilo kakvih pitanja ili želite dobiti uvid u rezultate istraživanja, možete se obratiti na neki od gore navedenih kontakata. Davanjem svojeg potpisa pristajete na sudjelovanje Vašeg djeteta u ovom istraživanju.

Zahvaljujemo Vam na sudjelovanju te Vas s poštovanjem pozdravljamo!

Potpis roditelja:

Mjesto i datum:

IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA

kojom ja, VESNA BREBRIĆ, studentica Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, kao autorica diplomskog rada s naslovom: Zanesenost u glazbeno-stvaralačkom procesu djeteta predškolske dobi izjavljujem da sam diplomski rad izradila samostalno pod mentorstvom prof. dr. sc. Blaženke Bačlije Sušić. U radu sam primijenila metodologiju znanstvenoistraživačkog rada i koristila literaturu koja je navedena na kraju rada. Tuđe spoznaje, stavove, zaključke, teorije i zakonitosti koje sam izravno ili parafrazirajući navela u radu citirala sam i povezala s korištenim bibliografskim jedinicama sukladno odredbama Pravilnika o diplomskom radu Učiteljskog fakulteta u Zagrebu. Rad je pisan u duhu hrvatskog jezika.

Studentica

Vesna Brebrić